

have gjort det muligt at gennemføre den uden stærk Modstand fra anden Side, man vilde neppe den Gang have kommet med en Adresse som den, der blev indleveret den 20de Juni 1856 til den daværende Konge; havde man den Gang optaget Sagen, havde man ikke senere behøvet at give Godseierne fri Naadighed over $\frac{1}{10}$ af Bondejorden for at sælge de $\frac{9}{10}$. Det er det, der er kommet ud af, at man den Gang ventede; og hvorledes staar Sagen nu med Hensyn til Udsigten til at faae en Lov? Jeg skal tillade mig at minde om, hvad der er en Gang for nogle Aar siden, saavidt jeg husker, i Samlingen 1868—69 blev udtalt her i denne Forsamling af et i de Sager særdeles kyndigt Medlem, nemlig det ærede Medlem for Sølbæk Amts 4de Valgkreds (Krabbe). Han udtalte i denne Forsamling, at vilde man have tvungen Fæsteafløsning, kunde man ikke vente billig Fæsteafløsning, og vilde man have billig Fæsteafløsning, skulde man afvente frivillig Afløsning. Jeg tror, at de fleste Fæstere ville helst have billig Afløsning, selv om de skulde vente noget paa den, og naar det ærede Medlem for Odense Amts 7de Valgkreds (S. Madsen) kommer her og siger, at dersom der er Fæstere, som udtale den Mening, at Fæstevæsenet ikke er saa slemt, er det, fordi der hviler et Tryk paa dem, saa vil jeg dog bede det ærede Medlem at være lidt mere forsigtig med at udtale sig om, hvad der leder Andre i deres Udtalelser; det gjorde han klogere i. Saaledes lod man i 1848 den glimrende Situation til at faae Fæstefagen afgjort gaa unyttet hen, og det netop ved Modstand fra deres Side, som i en Narrække havde stillet Sagen frem for Bondebefolkningen, som om det var Noget, der kunde og maatte blive afgjort; og naar det ærede Medlem for Svendborg Amts 3die Valgkreds (S. A. Hansen) siger, at han aldrig har fraraadet nogen Fæster at købe, naar han kunde faae billige Tilbud, vil jeg spørge det ærede Medlem, om han ikke gennem Bladet „Allmuevennen“ i sin Tid har fraraadet Fæstterne at købe for at afvente Ewangsafløsningen. (S. A. Hansen: Nei!). Ja, jeg har ikke Tidenden her ved Haanden, men jeg tillader mig at tro, at der skal findes Noget i Tidenden fra den Tid, som gaar i den Retning. — Efter at man saaledes den Gang havde ladet Sagen glide hen, har der været en Gang senere, at man har haft en Regjering, som man maatte antage var venlig slemt i den Retning, og det var i 1859. Det Ministerium, som blev dannet den 2den December 1859, var sammensat af saadanne Elementer, at man virkelig med Føie kunde antage, at det vilde gaa ind paa en Fæsteafløsning, og jeg veed med fuldkommen Vished, at der var Godseiere, som ventede, at Sagen vilde komme frem, men ikke et Munk hørte man om den. (Stemmer: 3 2 Aaaneder!). Det var ogsaa en fuldkommen tilstrækkelig Tid til at bringe Sagen frem, mine Herrer! men ligesaa snart som dette Ministerium var

gaaet af, og man fik et andet, fik vi Sagen til Behandling i den selv samme Samling. Naar man holder sig disse Ting for Die, kommer man til at tvivle om, at de ærede Medlemmer virkelig nære saa stærk Tro paa Sagens Gjennemførelse, som de give det ud for; thi naar de selv eller deres Venner have Statsmagten i Hænderne, have de ikke bragt Sagen frem, og jeg veed virkelig ikke, naar den da skal komme frem med Udsigt til at kunne gennemføres. — Saaledes som Stillingen er nu for Diebliffet, og saaledes som Udsigten vil være med Hensyn til de Forslag i det Hele, som man maasse kan faae, tror jeg ikke, at Fæstterne kunne vente, at de ville blive favorable for dem. Jeg betragter denne Forhandling mere som en Interpellation end som en egentlig Forhandling om Sagen, thi jeg tror ikke, at der kan komme noget praktisk Udbytte ud af Forhandlingen, og derfor skal jeg ikke indlade mig paa Sagens Realitet. Men jeg har ikke villet tilbageholde disse Bemærkninger, og det navnlig fordi det ærede Medlem for Svendborg Amts 3die Valgkreds paa et andet Sted for nogen Tid har sagt om nogle lignende Udtalelser af mig, at det ikke forholdt sig saaledes, som jeg har sagt. Jeg vil da bede Enhver, som har Interesse deraf, at gjøre sig den Uleilighed at gjennemlæse Forespørgslen af 1848 — det findes i Tidenden — og de ville da vist nok komme til den Overbevisning, at det forholdt sig saaledes, som jeg har sagt.

Clausen: Det var i Anledning af nogle Ytringer fra det ærede Medlem for Kjøbenhavns Amts 5te Valgkreds (Sølklem-Ledreborg), at jeg begjærede Ordet, og navnlig da fordi han fremhævede, at der ved denne Sag kunde blive Spørgsmaal om et Slags Indgreb i Eiendomsretten. Dette Spørgsmaal er jo tilbørlig allerede berørt af det ærede Medlem for Svendborg Amts 3die Valgkreds (S. A. Hansen), men da jeg tror at kunne give en Betragtning deraf fra en anden Side, har jeg ment det rigtigst at fremkomme med mine Bemærkninger. Det forekommer mig, at den Eiendomsret, som Godseierne have over Fæstegodset, ikke er saa ganske af den Natur, som anden Eiendomsret i Almindelighed. Det er fremhævet, at Lovgivningsmagten bestandig har kunnet virke ind paa disse Forhold, og det er jo ganske vist, at det aldrig har kunnet være Staten og Statssamfundet ligegyldigt, hvorledes Fæstebondestanden og Fæstejorden i det Hele blev behandlet af Godseierne; Statsmagten har derfor til forskjellige Tider skredet ind og gjort Forandringer i disse Forhold, eftersom den fandt det nødvendigt. Til nogle Tider er dette sket mere, til andre Tider mindre, men man kan vel sige, at til de fleste Tider er det sket temmeligt lidt, ja, naar vi gaa noget tilbage i Tiden, 100 Aar eller saa, er det endog sket saa lidt, at Godseierne ikke alene have tilegnet sig fuld Eiendoms-